

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

КЊ. LXXVIII, СВ. 2

ISSN 0350-185X
UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
AND
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXVIII, No. 2

Editorial Board

*Dr Rajna Dragičević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,
Dr Vladan Jovanović, Dr Aleksandar Loma, Dr Alina Maslova,
Dr Sofija Miloradović, Dr Miroslav Nikolić, Dr Slobodan Pavlović,
Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović,
Dr Sreto Tanasić, Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly Turilov,
Dr Jasna Vlajić-Popović*

Editor-in-Chief

Rajna Dragičević

BELGRADE
2022

ISSN 0350–185X

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXVIII, св. 2

Уређивачки одбор

*др Јасна Влајић-Појовић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Слободан Реметић, др Јелица Ситојановић,
др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов,
др Виктор Фридман*

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2022

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

Секретар Уређивачког одбора

др Владан Јовановић

Рецензенти

др Милан Ајџановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Миливој Алановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Исидора Бјелаковић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Wayles Browne (Cornell University, USA), др Вера Васић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Јасна Влајић-Поповић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Дојчил Војводић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Ана Вујовић (Учитељски факултет, Београд), др Sanja Vulić (Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu), др Наташа Вуловић-Емонс (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Јасмина Грковић-Мејџор (САНУ, Београд), др Дара Дамљановић (Филозофски факултет, Београд), др Милорад Дешић (Филолошки факултет, Београд), др Наташа Драгин (Филозофски факултет, Нови Сад), др Рајна Драгићевић (Филолошки факултет, Београд), др Сања Ђуровић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац), др Душанка Звекић-Душановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Andrea Zorka Kinda-Berlaković (Institut für Slawistik, Wien), др Ксенија Кончаревић (Филолошки факултет, Београд), др Часлав Копривица (Факултет политичких наука, Београд), др Веселинка Лаброска (Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопље), др Ивана Лазић-Коњик (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Александар Лома (САНУ, Београд), др Весна Ломпар (Филолошки факултет, Београд), др Александар Лукашанец (НАН, Минск), др Биљана Марић (Филолошки факултет, Београд), др Марјан Марковић (МАНУ, Скопље), др Александар Милановић (Филолошки факултет, Београд), др Софија Милорадовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Биљана Мишић-Илић (Филозофски факултет, Ниш), др Радивоје Младеновић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац), др Ђорђе Оташевић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Ваца Павковић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Слободан Павловић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Наталија Панић Церовски (Филолошки факултет, Београд), др Људмила Поповић (Филолошки факултет, Београд), др Слободан Реметић (АНУРС, Бања Лука), др Стана Ристић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Владислава Ружић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Биљана Сикимић (Балканолошки институт САНУ, Београд), др Далибор Соколовић (Филолошки факултет, Београд), др Jan Sokółowski (Uniwersytet Wrocławski), др Вања Станишић (Филолошки факултет, Београд), др Рада Стијовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Јелица Стојановић (Филозофски факултет, Никшић), др Срето Танасић (АНУРС, Бања Лука), др Станислава Тофоска (Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопље), др Анатолиј Аркадьевич Турилов (Институт славяноведения, Москва), др Ирена Цветковић-Теофиловић (Филозофски факултет, Ниш), др Јован Чудомировић (Филолошки факултет, Београд), др Гордана Штрбац (Филозофски факултет, Нови Сад)

Израду и штампање финансирао је

Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 22. 11. 2022.

Издају

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Коректура

мр Дивна Продановић, др Милена Јакић Шимшић, др Јелена Јанковић, др Јована Јовановић,
др Наташа Миланов, др Ана Миленковић, др Вања Миљковић, др Слободан Новокмет,
др Сандра Савић, др Милица Стојановић, др Бојана Тодић-Санковић, др Драгана Цвијовић

Коректура шексцова на руском
Стефан Милошевић

Коректура шексцова на енглеском
др Татјана Ружин Ивановић

Припрема за штампу
Давор Палчић (palcic@eunet.rs)

Штампа
Планета принт
Виноградски венац 9, Београд

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број 413-00-724/2002-01 од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет.

САДРЖАЈ

Миро Вуксановић: Научник Предраг Пипер	17
Људмила Поповић и Ксенија Кончаревић: Биографија академика Предрага Пипера	21
Ана Голубовић: Библиографија академика Предрага Пипера	25

Студије и расправе

Митра М. Релјић: Етика научника и професора Предрага Пипера	69
Митра М. Релич: Этика ученого и профессора Предрага Пипера	82
Mitra M. Reljić: The Ethics of the Scholar and Professor Predrag Piper	83
Ксенија Ј. Кончаревић: Историјат српске лингвистичке русистике у опусу академика Предрага Пипера	85
Ксения Е. Кончаревич: История сербской лингвистической русистики в трудах академика Предрага Пипера	99
Ksenija J. Končarević: History of Serbian Linguistic Russian Studies in the Opus of Academician Predrag Piper	100
Здравко М. Бабић: О типолошким истраживањима српског и других словенских језика академика Предрага Пипера	101
Здравко М. Бабић: О типологических исследованиях сербского и других славянских языков академика Предрага Пипера	113
Zdravko M. Babić: On Typological Investigations of Serbian and Other Slavic Languages by Academician Predrag Piper	113
Александар М. Милановић: Предраг Пипер као тумач славеносрпске епохе	115
Александар М. Миланович: Предраг Пипер как толкователь славяносербской эпохи	129
Aleksandar M. Milanović: Predrag Piper as an Interpreter of the Slavonic Serbian Age	130
Рајна М. Драгићевић, Милош В. Утвић: Лексиколошки допринос граматици границе Предрага Пипера	131
Райна М. Драгичевич, Милош В. Утвич: Лексикологический вклад в грамматику границы Предрага Пипера	145
Rajna M. Dragičević, Miloš V. Utvić: Lexicological Contribution to the Grammar of the Border of Predrag Piper	146

Јасмина М. Грковић-Мејџор: О пореклу оптативне употребе глаголског придева на <i>-л</i>	147
Јасмина М. Гркович-Мейџор: О происхождении оптативного употребления причастия на <i>-л</i>	157
Jasmina M. Grković-Major: On the Origin of the Optative Use of the Verbal Adjective in <i>-l</i>	158
Марјан Д. Марковиќ, Зузана В. Тополињска: Формална и семантичка деривација на прасловенскиот корен <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> во македонскиот и полскиот јазик	159
Марјан Д. Марковић и Зузана В. Тополињска: Формална и семантичка деривација у прасловенском корену <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> у македонском и полском језику	172
Marjan D. Markovikj, Zuzana V. Topolinjska: Formal and Semantic Derivation of the Proto-Slavic Verbal Root <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> in the Macedonian and Polish Languages	173
Виктор Д. Савић: О проблему формирања ћириличкога писма. Неколика прилога	175
Виктор Д. Савич: О проблеме формирования кириллицы. Несколько заметок ..	203
Viktor D. Savić: On the Issue of the Formation of the Cyrillic Alphabet: Some Observations	204
Александар Б. Лома: Из старосрпске металуршке терминологије: <i>близница</i>	207
Александар Б. Лома: Из древнесербской металлургической терминологии: <i>близница</i>	219
Aleksandar B. Loma: On Old Serbian Metallurgical Terms: <i>bliznica</i>	220
Слободан Ј. Павловић: Допунска псеудокоординација у старосрпском језику	221
Слободан Ј. Павлович: Дополнительное псевдосочинение в древнесербском языке	238
Slobodan J. Pavlović: Complement Pseudo-Coordination in Old Serbian	239
Марта Ж. Бјелетић: Црквенословенски творбени елементи у српским народним говорима (суфикс <i>-ије</i>)	241
Марта Ж. Белетич: Церковнославянские словообразовательные элементы в сербских народных говорах (суфикс <i>-ије</i>)	252
Marta Ž. Bjeletić: Church Slavonic Word-Formation Elements in Serbian Vernaculars (the Suffix <i>-ije</i>)	253
Снежана М. Петровић: Две ране турске позајмљенице у словенским језицима – <i>јарак</i> и <i>јаруга</i>	255
Снежана М. Петровић: Два ранних тюркских заимствований в славянских языках – <i>јарак</i> и <i>јаруга</i>	268
Snežana M. Petrović: Two Early Turkic Loanwords in the Slavic Languages – <i>jarak</i> and <i>jaruga</i>	268

Јелена М. Стошић: Дистрибуција просторних заменичких прилога у старој српској писмености	269
Елена М. Стошич: Распространение пространственных местоимений в сербской письменности	285
Jelena M. Stošić: Distribution of Spatial Demonstratives in Serbian Literacy	286
Исидора Г. Бјелаковић: Језик рачунског дневника храма светих апостола Петра и Павла у Араду (1728–1752) – фонолошке особине	287
Исидора Г. Бјелакович: Язык дневника учета храма святых апостолов Петра и Павла в Араде (1728–1752 гг.) – фонологические характеристики	300
Isidora G. Bjelaković: The Language of the Accounting Ledger Journal of the Church of the Holy Apostles Peter and Paul in Arad (1728–1752) – Phonological Features	301
Најда И. Иванова: Из историје српске филологије 19. века. <i>Славенска грамаџика сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) Димитрија Тирола	303
Најда И. Иванова: Из истории сербской филологии XIX века. <i>Славенска грамаџика сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) Димитрија Тирола	315
Najda I. Ivanova: On the History of the Nineteenth-Century Serbian Philology. <i>Славенска грамаџика сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) by Dimitrije Tirol	315

Слободан Н. Реметић, Радојка Б. Цицмил-Реметић: О употреби предлога <i>за</i> у говору источнбосанских Ера	317
Слободан Н. Реметич и Радојка Б. Цицмил-Реметич: К вопросу об употреблении предлога <i>за</i> в говоре восточнобоснийских Эров	328
Slobodan N. Remetić, Radojka B. Cicmil-Remetić: On the Use of Preposition <i>za</i> in the Vernacular of Eras from Eastern Bosnia	329
Софија Р. Милорадовић: Граматикализација и полифункционалност предлога <i>за</i> у призренско-тимочким и косовско-ресавским говорима	331
Софија Р. Милорадович: Грамматикализованость и полифункциональность предлога <i>за</i> в призренско-тимокском и косово-ресавском диалектах	352
Sofija R. Miloradović: Grammaticalization and Polyfunctionality of the Preposition <i>ZA</i> in Prizren-Timok and Kosovo-Resava Vernaculars	353
Веселинка Т. Лаброска, Станислав Р. Станковић: Негацијата во вратничкиот и во скопскоцрногорскиот говор – споредба со горноморавскиот говор	355
Веселинка Т. Лаброска, Станислав Р. Станковић: Негација у вратничком и скопскоцрногорском говору – у поређењу с горњоморавским говором	366
Veselinka T. Labroska, Stanislav R. Stanković: Negation in the Dialects of Vratnica and Skopska Crna Gora – a Comparison with the Dialect of Gornja Morava	367

Радивоје М. Младеновић: Реченице са временском клаузом у говору Призренског Подгора	369
Радивоје М. Младеновић: Предложения с временной клаузой в говоре Призренского Подгора	381
Radivoje M. Mladenović: Sentences which Contain Temporal Clauses in the Vernacular of the Prizren Podgor	382
Motoki Y. Nomachi: On a Particular Usage of the Locative and Accusative Cases in Burgenland Croatian	383
Мотоки Ј. Номачи: О употреби локатива и акузатива без предлога у језику градишћанских Хрвата	407
Мотоки Ј. Номачи: Об употреблении предложных и винительных падежей без предлогов в языке Хорватов в Градишке	408

Борис Ју. Норман: Именной субъект при глагольном сказуемом в 1-м лице множественного числа (<i>Одни бабы живем</i>)	409
Борис Ј. Норман: Именски субјекат при глаголском предикату у првом лицу множине (<i>Одни бабы живем</i>)	420
Boris Ju. Norman: Nominal Subject with a Verb Predicate in the 1 st Person Plural (Russian <i>Odni baby zhivem</i>)	421
Victor A. Friedman: <i>Neka</i> : How Macedonian Differs from Both Bulgarian and the Former Serbo-Croatian	423
Виктор А. Фридман: <i>Нека</i> : како се македонски језик разликује и од бугарског, и од некадашњег српскохрватског	427
Виктор А. Фридман: <i>Нека</i> : чем македонский язык отличается от болгарского и от бывшего сербохорватского	428
Твртко Т. Прћић: И скраћенице и речи: акроними у српском језику	429
Твртко Т. Прћич: И аббревиатуры, и слова: акронимы в сербском языке	465
Tvrtko T. Prčić: Abbreviations and Words at the Same Time: Acronyms in Serbian	466
Срето З. Танасић: Дијалoшкa цитација као вид туђег говора	467
Срето З. Танасич: Диалогическая цитатность как вид чужой речи	481
Sreto Z. Tanasić: Dialogic Citation as an Aspect of Other People's Speech	481
Мирослав Б. Николић: Лексема <i>пар</i> као квантификатор у српском језику	483
Мирослав Б. Николич: Лексема <i>ПАР</i> как квантификатор в сербском языке	495
Miroslav B. Nikolić: Lexeme <i>PAR</i> as a Quantifier in the Serbian Language	496

Душка Б. Кликовац: О речничкој обради заменичких речи (на примеру показних заменица <i>оволики, толики и онолики</i>) . . .	497
Душка Б. Кликовац: Об отражении в словаре местоименных слов (на примере указательных местоимений <i>оволики, толики, онолики</i>)	515
Duška B. Klikovac: On the Lexicographic Treatment of Pronominal Words (Exemplified by Serbian Demonstrative Pronouns <i>ovoliki, toliki</i> and <i>onoliki</i>)	516
Станислава-Сташа Тофоска: Префиксните зборообразувачки модели на глаголите на движење во македонскиот јазик	517
Станислава-Сташа Тофоска: Префиксални творбени модели основних глагола кретања у македонском језику	529
Stanislava-Stasha Tofoska: Derivational Models with Prefixes in Macedonian Verbs of Motion	529
Људмила В. Поповић: Доминантне и рецесивне варијанте језика у светлу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима	531
Људмила В. Поповић: Доминантны и рецесивны варианты языка в свете европейской хартии о региональных языках или языках меньшинств	554
Ljudmila V. Popović: Dominant and Recessive Variants of Language in the Light of the European Charter for Regional or Minority Languages	555
Владислава Ж. Ружић: О финалним реченицама у српском језику	557
Владислава Ж. Ружић: О придаточных предложениях цели в сербском языке	574
Vladislava Ž. Ružić: About Intentional Sentences in the Serbian Language	575
Ивана Н. Антонић: Један вид кондензовања временске клаузе у српском језику	577
Ивана Н. Антонић: Один тип конденсации временной придаточной в сербском языке	593
Ivana N. Antonić: One Type of Condensation of the Temporal Clause in the Serbian Language	595
Миливој Б. Алановић: Аналитички каузативи: структурна и значењска обележја предикатског израза	597
Миливој Б. Алановић: Аналитические каузативы: структурные и семантические характеристики предикативного выражения	624
Milivoj B. Alanović: Analytical Causatives: Structural and Semantic Characteristics of the Predicate Construction	624

Снежана У. Гудурић: Мали прилог контрастивној синтакси просте реченице индоевропских језика. Основне реченичне структуре у српском и француском језику	625
Снежана У. Гудурић: К вопросу о сравнительном синтаксисе простого предложения в индоевропейских языках. Основные синтаксические конструкции в сербском и французском языках	644
Snežana U. Gudurić: Petite contribution à la syntaxe contrastive de la phrase simple en langues indoeuropéennes. Les structures syntaxiques fondamentales en serbe et en français	645
Билјана Ж. Марич: Маркери унутрашњег говора у руском и српском језику	647
Билјана Ж. Марич: Маркеры внутренней речи в русском и сербском языках	658
Biljana Ž. Marić: Inner Speech Markers in Russian and Serbian	658
Драгана М. Керкез: О везнику <i>a</i> у савременом руском језику у поређењу са српским	659
Драгана М. Керкез: О союзе <i>a</i> в современном русском языке в сравнении с сербским	673
Dragana M. Kerkez: Russian Conjunction <i>a</i> in Comparison with Serbian	674
Стана С. Ристић: Концепт домовина/отаџбина у контексту асоцијативне граматике	675
Стана С. Ристић: Концепт родина/отечество в контексте ассоциативной грамматики	694
Stana S. Ristić: The Concept of HOMELAND/FATHERLAND in the Context of Associative Grammar	695
Неђо Г. Јошић: Поглед на српску ауторску лексикографију	697
Неђо Г. Јошић: Взгляд на сербскую авторскую лексикографию	709
Neđo G. Jošić: A View of Serbian Authored Lexicography	710
Марија Ј. Стефановић: Ка опису концепта <i>вредносӣ</i> у српском језику	711
Марија Ј. Стефановић: К описанию концепта <i>ценность</i> в сербском языке	729
Marija J. Stefanović: Towards the Description of the Concept of <i>Value</i> in the Serbian Language	730
Владан З. Јовановић: Именица <i>в(и)јенац</i> у изразима с хришћанском компонентом значења у српском језику (из угла српског лексикографског описа)	731
Владан З. Јовановић: Существительное <i>в(и)јенец</i> в выражениях с христианским компонентом значения в сербском языке (с точки зрения сербского лексикографического описания)	745
Vladan Z. Jovanović: Noun <i>в(и)јенац</i> in Phrases with Christian Meaning Component in the Serbian Language (from the Viewpoint of Lexicographic Description)	746

Марина М. Николић: Лексика са семантичком компонентом простора и времена у српском јавном дискурсу током пандемије ковида	747
Марина М. Николич: Лексика со значением времени и пространства в сербском публичном дискурсе во время пандемии ковида	768
Marina M. Nikolić: Spatial and Temporal Vocabulary in Serbian Public Discourse During the COVID Pandemic	769

Хроника

Излагања на представљању књиге: Предраг Пипер, Иван Клајн, Рајна Драгићевић, <i>Нормативна граматика</i> , четврто издање, Нови Сад: Матица српска, 2022, Матица српска, 25. V 2022.	
Градуелност нормативних решења (Јасмина Грковић-Мејџор)	771
Другачија граматичка решења у <i>Нормативној граматици</i> (Весна Ломпар)	776
Четврто издање <i>Нормативне граматице</i> (Рајна Драгићевић)	780

Прикази и критика

Olga Kielak. <i>Zwierzęta domowe w języku i kulturze. Studium etnolingwistyczne</i> . Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2020, 316 str. (Ана Самарцић)	785
Дорота Пазио-Влазловская. <i>Церковь в кругу ценностей: семья, традиция, патриотизм (по материалам интернет-портала «Российской газеты»)</i> . Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2021, 246 стр. (Ивана Лазић Коњик)	795
<i>Словарь русского языка коронавирусной эпохи</i> . М. Н. Приемышева (отв. ред.), Ю.С. Ридецкая / Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований РАН, 2021. – 550 с. <i>Русский язык коронавирусной эпохи</i> . Коллективная монография / Ин-т лингв. исслед. РАН; М. Н. Приемышева (отв. ред.), Ю. С. Ридецкая. — СПб.: Ин-т лингв. исслед. РАН, 2021. – 610 с. (Драгана Керкез)	802
Миљивој Алановић. <i>Зайиси из српске синтаксе: узајамне везе форме и значења</i> . Нови Сад: Универзитет у Новом Саду – Филозофски факултет, 2020, стр. 350. (Наташа Киш)	813

- Милош Ковачевић. *Српски стилстичари*. Београд: Српска књижевна задруга, Едиција „Књижевна мисао“, 2021, 332 стр. (Милка Николић) 820
- Светлана Слијепчевић Бјеливук. *Рекламно-пропагандни жанр у српском политичком дискурсу*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 248 стр. (Марина М. Николић) 834

Регистри

- Регистар кључних речи LXXVIII књиге
Јужнословенског филолога, св. 2 839
- Регистар имена LXXVIII књиге
Јужнословенског филолога, св. 2 843

Ову књигу „Јужнословенског филолога“ посвећују почившем академику Предрагу Пићеру његови пријатељи, колеге и ученици са захвалношћу и поштовањем.



Gregory T. King

ISSN 0350-185X, – Књ. 78, св. 2 (2022), стр. 625–645

УДК 811.133.1'367.3

811.163.41'367.3

811.133.1:811.163.41

COBISS.SR-ID 85133065

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2202625G>

Примљено: 30. јуна 2022.

Прихваћено: 9. септембра 2022.

Оригинални научни рад

Снежана У. Гудурић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за романистику

МАЛИ ПРИЛОГ КОНТРАСТИВНОЈ СИНТАКСИ ПРОСТЕ РЕЧЕНИЦЕ ИНДОЕВРОПСКИХ ЈЕЗИКА

ОСНОВНЕ РЕЧЕНИЧНЕ СТРУКТУРЕ У СРПСКОМ И ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ

У раду се разматрају основне реченичне структуре у српском и француском језику, са циљем да се покаже у којој мери се оне (не)поклапају у ова два индоевропска језика, припадника различитих језичких група. Ослањајући се на постојећу литературу, као и на анализу моделованог паралелног корпуса примера у два језика, најпре ћемо установити како се у њима дефинише појам *реченице*, затим ћемо одредити које су то основне јединице (синтаксеме) које учествују у обликовању њених основних структура у сваком од посматраних језика понаособ, да бисмо на крају извели закључак о подударности основних реченичних модела у оба посматрана језика. У раду ће, с једне стране, бити примењена депенденцијална теорија Лисјена Тенијера, заснована на валентности глагола, и формално-структуралистички приступ, са друге.

Кључне речи: синтакса, проста реченица, основне реченичне структуре, српски језик, француски језик.

0. Реченица, као основна јединица синтаксичког нивоа језика, има с једне стране своју формалну структуру, односно облик, а са друге семантичку садржину или смисао, који се суперпонирају линеарно на временској оси.¹ Да би се реченица што тачније дефинисала, потребно је узети у обзир обе њене компоненте: и ону која подразумева структуру, и ону која одражава њену комуникативну функцију садржану у семантичком делу њеног појавног облика. У лингвистичкој литератури постоје

¹ Линеарност се очитује на свим нивоима језичке продукције, почев од фонематских комбинација, преко лексичко-морфолошких склопова до синтагми, реченица и текста.

бројни термини који у неком свом сегменту подразумевају термин `реченица` – *фраза*, *ипројозиција*, *клауза*, али и проширени термини попут *ипросџа реченица*, *сложена реченица*, *главна реченица*, *независна реченица*, *елијџична реченица*. Неки од њих јесу једнозначни, односно упућују на јасан однос између посматраних појмова – субординације (*клауза*) и суперординације (*главна реченица*), на јасну формалну структуру (*сложена реченица*, *елијџична реченица*, *ипросџа реченица*, па и *фраза*, *ипројозиција*), на статус у исказу – тексту (*реченица*, *фраза*).² Ситуација, међутим, ни овде није сасвим јасна будући да се код појединих аутора под *ипројозицијом* може подразумевати и *фраза*³ (али не и обрнуто), док други опет термином *фраза* означавају *ипројозицију* која је искључиво обавештајна и индикативна, али не и упитна или узвична (на пример, NÈVE DE MÈVERGNIES 1939).

Ако се пође од опште дефиниције да се у основи реченице налази предикативност, оличена у личном глаголском облику, односно да је реч о скупу елемената организованом око финитног глагола, онда комуникативне јединице типа *Конобар!* / *Garçon!* или *Пажња!* / *Attention!* не би структурно одговарале напред дефинисаном скупу,⁴ при чему оне апсолутно имају одговарајућу комуникативно-обавештајну језичку функцију.⁵ Чињеница је да овакве структуре постоје у свим индоевропским језицима те да их најчешће, мада не и обавезно, чини самостална именица,⁶ али је исто тако чињеница и да их већина лингвиста не сматра прототипским реченичним структурама. С друге стране, организовање просте реченице око глаголског нуклеуса, који диктира распоред придружених реченичних сегмената линеарно с леве и десне стране, поставља једно ново питање – ако је линеарност у основи исказа,

² Преузето из граматика и студија наведених на крају рада.

³ Видети нарочито у наведеној романистичкој литератури.

⁴ Напомињемо да овде није реч о реченичној парцелацији или сегментацији (видети В. Ружић у ПИПЕР и др. 2005: 477).

⁵ Овакве беспредикатске структуре/реченице називају се још и *исказима* (В. Ружић у ПИПЕР и др. 2005: 479).

⁶ Упор. енгл. Waiter! Fire! / нем. Kellner! Feuer! рус. Официант! Огоњ!! пол. Kellner! Ogień! срп. Конобар! Ватра! Реченице типа *Да. Не. Можда. / Oui. Non. Peut-être.* представљају сегменте комуникационог чина и могу се условно подвести под термин `сегментације`, али самог говорног чина, а не реченице, док примери са именицама имају сами по себи обавештајно-комуникативну функцију којој није потребан шири говорни контекст. С друге стране, постоји и термилошка разлика у квалификацији лексема *Да. Не. Можда. / Oui. Non. Peut-être* – у српском језику оне се сврставају у речце, а у француском у прилоге.

како може глаголски нуклеус, који није иницијални члан у линеарној оси исказа, бити онај који диктира распоред? Или су у праву они који полазе од становишта да је субјекатска синтагма базни члан у структурирању исказа⁷ (Белић 1998), јер „од њега су, непосредно или посредно, зависне све остале речи у реченици“ (Krstić 2008: 13), поготово с обзиром на то да се у неким језицима, као на пример у немачком, глагол налази на крају реченице? Ово питање не може се посматрати изоловано од једног другог, које се односи на ред речи у реченици.⁸ Говорећи о овом проблему, Љ. Поповић веома добро примећује да је „...овај термин преузак и да именује само спољну страну – низање речи као лексичко-морфолошких елемената, а не указује на реченичну структуру и њене делове који се тим речима реализују у одређеном распореду“ (Поповић 2004: 11).

Као већина романских језика (уз изузетак румунског⁹), француски реченичне односе уређује с једне стране, редом речи у реченици, а са друге употребом одговарајућих предлога. Српски језик, као пак и сви други словенски језици, ове односе уређује не толико редом речи¹⁰, колико падежима¹¹ који могу, али и не морају, бити праћени одговарајућим предлозима.

У том контексту, ред речи као спољна манифестација подређен је дубинској структури реченице која почива на предикативности.

Уско везани за појам предикативности јесу и рекција и валентност глагола, око чијих дефиниција такође постоје различита виђења. Будући да нас у овом раду занимају општи реченични модели, а не морфолошки облици појединих елемената у склопу

⁷ А. Белић је овакав свој став детаљно образложио у својој књизи *О језичкој природи и језичком развоју*, у другом поглављу, насловљеном *Групе речи, реченице, синтагме, њихови заменици и њихови системи*.

⁸ Најпотпунију слику о реду речи у реченици у српском језику дао је Љубомир Поповић у својој студији *Ред речи у реченици* (Поповић 2004), а видети још и одличан текст Kitić, S. (2002). On Function of Word Order in English and Serbian in FACTA UNIVERSITATIS. Series: Linguistics and Literature, Vol. 2, N° 9, 303–312.

⁹ Румунски језик, налазећи се у словенском лингвистичком окружењу и географски потпуно одвојен од осталих романских језика, показује извесне типолошке особености у односу на остале језике из исте групе, при чему су најзначајније очување падежне парадигме (четири падежа) и чување средњег рода.

¹⁰ Ред речи у реченици, иако, уопштено говорећи, слободан, ипак подлеже одређеним законитостима, о чему ће бити речи у даљем тексту (линеарност говорног исказа на свим нивоима, од фонематског до текстуалног).

¹¹ Пољски и чешки језик, као и српски, имају по седам падежа, за разлику од нпр. словачког и руског који их имају по шест.

реченице или синтагме,¹² у даљем тексту употребљаваћемо термин *валентности* у значењу способности глагола¹³ да веже уз себе известан број актаната (аргумената), при чему не морају сви актанти у свакој реченици бити обавезно и исказани (TESNIÈRE 1959), а што зависи од семантичко-морфолошке особености самог глагола употребљеног у одређеном контексту. Зачетник¹⁴ депенденцијалне теорије у чијој је основи валентност глагола, француски лингвиста Лисјен Тенијер, од првог издања своје књиге *Основи сџрукџуралне синџаксе* (*Éléments de syntaxe structurale*), настале у педагошке сврхе, односно с циљем да се олакша учење страног језика, пружио је основу многим истраживачима да у различитим језицима тестирају његов приступ реченичном устројству.¹⁵ Нас у овом раду занима управо то реченично устројство, тачније у коликој мери се основне реченичне структуре у српском и француском језику поклапају, односно у којим сегментима се разликују.

У погледу терминологије опредељујемо се за ону која је уобичајена у србистици (нпр. *аргуменџ* уместо *акџанџ*, што одговара Тенијеровом термину *actant*). Напомињемо и да ћемо кроз моделоване примере давати минималне или незнатно проширене синтаксеме, при чему наглашавамо да се на свакој од аргументских или циркумстантских позиција могу наћи лексеме, синтагме па чак и клаузе. Циркумстанте, као факултативне елементе реченице који се могу инкорпорирати у сваки реченични модел, нећемо посебно исказивати у примерима, будући да би у том случају текст био знатно дужи, при чему се не би добила јаснија слика

¹² О односу валентности и рекције видети више нпр. у: MRAZOVIĆ – VUKADINOVIĆ 1990, као и у Алановић 2010.

¹³ Овде неће бити речи о валентности именица и придева који такође могу да вежу уз себе одговарајуће допуне, будући да се у раду бавимо основним реченичним моделима, а не свим могућим реализацијама појединих синтаксема у оквиру прости реченице.

¹⁴ Тенијер је своју теорију валентности засновао на природним наукама, односно на валентности хемијских елемената, коју је преузео од Чарлса Пирса (Charles Peirce, *The logic of relatives*, *The Monist*, vol. VII, No 2, 1897, 161–217)

¹⁵ За енглески језик видети D. J. Allerton (1982). *Valency and the English verb*. London: Academic Press; за немачки V. Àgel (2000). *Valenztheorie*, Tübingen: Gunter Narr Verlag и G. Helbig (1992). *Probleme der Valenz- und Kasustheorie*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag, за српски P. Mrazović, Z. Vukadinović (1990). *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića и В. Ружић *Валентности и формална сџрукџура реченице* у Пипер и др. 2005, као и радове М. Алановића, посебно текст *Основни валентни принципи у структурирању реченице* (2010). *Зборник Маџице срџске за филологију и лингвистџику* 53/1, 125–142.

о основним реченичним моделима који су превасходни предмет нашег истраживања.

1. Основни реченични модели у српском језику. Типични модели основних реченичних конструкција у српском језику заснивају се на две концепције од којих је једна центричност глагола, а друга SVO распоред. Вербоцентричност је „битна за успостављање интерфејса између синтаксичког система и речника, односно за употребу реченичних модела као битне компоненте синтаксичке информације...“ и то како у оквирима депенденцијалне (валенца глагола), тако и у оквирима генеративне граматике (супкатегоризација глагола) (Поповић 2002: 213–2014).

Према В. Ружић (у ПИПЕР и др. 2005: 518), моделовање прости реченице са глаголским нуклеусом у српском језику одвија се у пет различитих форми, од једночлане (тј. минималне, предикатске) до вишечлане структуре (комбиноване, аргументско-предикатске са два, три или четири аргумента). Сходно томе, основни модели своде се на следећих пет структура:

1. Једночлану или предикатску (P^0) која одговара формули $S=P^0\text{impers} [\leftarrow V_{\text{intrans}}]$
2. Двочлану или аргументско-предикатску (Arg_1+P^1) која се остварује по формули $S=\text{Arg}_1 [\leftarrow N_{\text{Nom}}] + P^2\text{pers}[\leftarrow V_{\text{Intrans}}]$
3. Трочлану или двоаргументско-предикатску ($\text{Arg}_1+P^2 + \text{Arg}_2$) којој одговара формула $S=\text{Arg}_1 [\leftarrow N_{\text{Nom}}] + P^2\text{pers}[\leftarrow V_{\text{Ttrans}}] + \text{Arg}_2[\leftarrow \emptyset N]$
4. Четворочлану или троаргументско-предикатску ($\text{Arg}_1+P^3 + \text{Arg}_2+\text{Arg}_3$) устројену по формули $S=\text{Arg}_1 [\leftarrow N_{\text{Nom}}] + P^3\text{pers}[\leftarrow V_{\text{Ttrans}}] + \text{Arg}_2[\leftarrow \emptyset N] + \text{Arg}_3 [\leftarrow N_{\text{Padež}}]$
5. Петочлану или четвороаргументско-предикатску ($\text{Arg}_1+P^4+\text{Arg}_2+\text{Arg}_3+\text{Arg}_4$) уобличену према формули $S=\text{Arg}_1 [\leftarrow N_{\text{Nom}}] + P^4\text{pers}[\leftarrow V_{\text{Ttrans}}] + \text{Arg}_2[\leftarrow \emptyset N] + \text{Arg}_3 [\leftarrow V_{\text{Padež}}] + \text{Arg}_4 [\leftarrow N_{\text{Padež}}]$

Будући да ауторка формалну структуру реченице посматра у односу према валентности глагола, у овом сегменту она не наводи моделе синтаксичких структура које у основи имају копулативни или семикопулативни глагол. Ове структуре предмет су разматрања у потпоглављу СИНТАКСИЧКА ВЕЗА СА ПРЕДИКАТИВИМА II. (В. Ружић у ПИПЕР и др. 2005: 481)¹⁶. Овакви модели свакако представљају један од основних формалних синтаксичких типова у српском језику, те ћемо и њих додати претходној листи:

6. $S=\text{Arg}_1 [\leftarrow N_{\text{Nom}}] + P\text{pers}[\leftarrow V_{\text{Cop/SemiCop}}] + Pr [\leftarrow \text{Adj, N, Adv, *Sprep}^{17}]$

¹⁶ Задржали смо термин првог аргумента за субјекат, док Pr означава предикатив, односно семантичко језгро аналитичког или декомпонованог предиката.

¹⁷ Sprep = предлошка синтагма у функцији прилошке одредбе.

1.1. Једночлане предикатске структуре граде глаголи нулте валентности, који се јављају искључиво у трећем лицу једнине и означавају временске, атмосферске или природне процесе: *Грми. (Il tonne.); Веје./*Снежи*¹⁸*(Il neige.); Смркава се. (Il fait sombre.)*

Поједини глаголи овога типа допуштају употребу формалног субјекта (који често може бити и тзв. *унуїрашњи, sujet interne*), при чему такве једночлане структуре могу постати двочлане: *Свањуо је дан. (Le jour s'est levé.); Гром грми. (Le tonnerre tonne.); Снег веје. (La neige tombe.)*

Нулта валентност глагола не спречава га да уз себе веже неку од прилошких одредби које одређену атмосферску или природну појаву смештају у конкретан простор или време: *Над Београдом грми цео дан. (Sur Belgrade il tonne toute la journée. / Il tonne toute la journée sur Belgrade.); Свануло је у четири саїа. (Le soleil s'est levé à quatre heures.); У Иргуу веје цео дан. (À Irig, il neige toute la journée. / Il neige toute la journée à Irig.)*

1.2. Двочлане реченичне структуре остварују се помоћу једновалентног (непрелазног) глагола са експлицитно (у виду именице или поименичене речи, именске синтагме, заменице) или имплицитно (кроз глаголски наставак за лице) израженим субјекатским аргументом: *Он їрчи. / Трчи (Il court.); Ми ћуїшмо./Ћуїшмо. (Nous nous taisons.); Оне се свађају. / Свађају се. (Elles se disputent.); Ви се смејеїте. / Смејеїте се. (Vous riez.)*

Овде ваља напоменути да се поједине структуре третирају као двочлане, иако је њихова површинска структура другачија од уобичајене (на пример уз безлични предикат – *Сїава јој се. (Elle sommeille.)* или пак делују као трочлане (што је случај код глагола који означавају психофизичке процесе *Боли ме зуб. (J'ai mal à la dent.)*).

1.3. Трочлане реченичне структуре подразумевају нуклеус у облику двовалентног глагола у функцији предиката, који имплицира присуство субјекатског и објекатског аргумента. Прототипичне реченице по овом моделу имају следећи облик: *Мајка усїављује деїте. (La mère endort l'/son enfant.); Срела сам Марка. (J'ai rencontré Marco.); Он чїїа књигу. (Il lit un livre.)*

Другим речима, оне се остварују кроз субјекатски аргумент у номинативу и објекатски у акузативу које повезује одговарајући двовалентни глагол.

¹⁸ *Звездицом* ћемо означавати примере који се јављају у разговорном језику. Нпр. реченица **Киши.* у стандардном језику има облик *Пада киша;* у западним крајевима српског говорног подручја чешће ће се чути једночлани модел него у источним.

Што је реченична структура сложенија, утолико је извеснија могућност њене површинске варијације. Глагол *чиӣа̄ӣӣ* (*lire*) у примеру *Он чиӣа̄ књӣгу.* (*Il lit un livre.*) недвосмислено је двовалентан јер везује два аргумента (субјекатски и објекатски). Тај исти глагол, међутим, употребљен у значењу 'поседовати умеће читања' не мора у површинској структури имати експлицитно изражен објекатски аргумент, будући да овај потоњи у таквом контексту може бити разноврстан (он може да чита књигу / новине / писмо / поруку / текст / роман / песму...). Уколико је за комуникативни чин релевантна информација која упућује на активност читања, а не на неку другу могућу активност (он чита, не гледа телевизор) која се одвија у одређеној тачки (сегменту или сегментима) временске осе, други (објекатски) аргумент ће врло вероватно бити изостављен (он пише [писмо, књигу, домаћи задатак...], не спава). Објекатски аргумент ће доследно бити изостављен у случајевима када се глаголом изражава способност за вршење неке активности (*Марко ӣӣше од своје ӣе̄ше године. Он чиӣа̄ брзо.*). На овом месту морало би се још понешто рећи о статусу аргумената и одредаба у моделовању реченице, јер се проблем одсуства једног од подразумеваних аргумената јавља управо код овог структурног модела. Изостављање објекатског аргумента не треба поистовећивати са изостављањем субјекатског код моновалентних глагола, будући да је субјекат у таквим случајевима садржан у самом глаголу, тј. у глаголском наставку за одређено лице. Још је Тенијер (TESNIÈRE 1959) јасно разлучио *ак̄ӣанӣе*, допуне које се сматрају фундаменталним и које директно зависе од валентности глагола (аргументи) од циркумстаната (одредаба, тј. додатака који су опционални и који нису у непосредној вези са валентношћу глагола), али се његова класификација заснивала преваходно на структури и није увек узимала у обзир и њене семантичке особености. Велке је показао да подела на допуне и додатке према критеријуму неопходности није доследна, те да су поједине допуне заправо факултативне што је у директној вези са семантичким набојем самог глагола (WELKE 1988: 28). Ову тезу додатно је разрадио Хелбиг¹⁹ уводећи семантички критеријум као паралелан структурном, што му је омогућило да установи да је семантички однос између регенса и

¹⁹ Хелбиг је немачки лингвиста који је раширио и развио Тенијерову теорију о валентности на немачком говорном подручју, стварајући у Лајпцигу својеврсну школу депенденцијалне граматике.

депенденса вишеструко сложен, те да је за јасно утврђивање разлика између допуна и додатака неопходно увести читав низ синтаксичко-оперативних тестова и критеријума. (HELBIG 1992, у АЛАНОВИЋ 2010: 127).

Из претходног је текста јасно да се дубинска структура реченичног модела мора разлучити од његове површинске манифестације. Ова два нивоа могу се подударати, али и разликовати, што зависи, с једне стране од инволвираности говорника у сам говорни чин, односно од конкретне комуникативне ситуације у којој познавање ширег контекста омогућава испуштање појединих аргумената (и допуна, тј. циркумстаната), а са друге од семантичког потенцијала самог реченичног нуклеуса – глагола.

Иако су структуре *Перем. (Je lave.)* и *Ходам. (Je marche.)* на површинској структури једночлане,²⁰ прва је на дубинској двочлана јер подразумева присуство неког објекатског аргумента (*ура̑тии неш̑ио* – веш, постелину, судове, ауто... / *laver quelque chose* – le linge, les draps, de la vaisselle, la voiture), који није могућ уз глагол *хода̑тии* (**хода̑тии неш̑ио* /**marcher quelque chose*).²¹

1.4. Четворочлане синтаксичке структуре подразумевају нуклеус у виду тровалентног предиката, који уз субјекатски аргумент даје простор двама објекатским аргументима, од којих је један директни (у акузативу), а други индиректни (у неком од косих падежа, најчешће у дативу). Субјекатски аргумент може бити експлициран (*Марко / Он и̑ише и̑исмо сину. / Marco / Il écrit une lettre à son fils.*) или имплициран (*Пише и̑исмо сину. / Il écrit une lettre à son fils.*) при чему се не доводи у питање постојање четворочланог синтаксичког склопа на дубинској структури исказа, иако је он на површинској структури у српском језику *de facto* трочлан.²²

²⁰ Ненаглашена лична заменица уз глагол у личном глаголском облику у француском језику представља морфемску јединицу, а не посебно истакнут субјекатски аргумент. И уз авалентне глаголе увек ће стајати тзв. неутрална лична заменица трећег лица, која има исти облик као и лична заменица трећег лица јединице у мушком роду (*Il tonne. / Грми.*).

²¹ О редукцији и екстензији, варијацији и контракцији као основним валентним принципима у структурирању реченице видети у АЛАНОВИЋ 2010, као и у АЛАНОВИЋ 2013. О неким специфичним реченичним структурама видети у Ружић, В. (2006): Реченичне структуре са конективним глаголима, *Јужнословенски филолог* 62, 73–92.

²² На исти начин анализирају се и структуре у француском језику у којима се први аргумент у облику личне ненаглашене заменице посматра као морфемски додатак, а не као експлицирани субјекат.

У појединим конструкцијама трећи аргумент може бити исказан инструменталом: *Вера њише њисмо оловком.* / *Véra écrit la lettre avec un crayon*; *Ударѝо је друга шѝаѝом.* / *Il a frappé son copain avec un bâton*; *Никола се њере хладном водом.* / *Nicolas se lave avec de l'eau froide*.

Код четворочланих синтаксичких структура могуће је изостављање једног аргумента, најчешће је то трећи – *Марко њише њисмо.* / *Marco écrit une lettre*, али је могуће да буде и други – *Марко њише мајци.* / *Marco écrit à sa mère*. Трећи аргумент исказан инструменталом означава средство или инструмент и изразито је лабилан у оваквим структурама, те се може сматрати и факултативним, што имплицира да су овакви предикати заправо факултативно тровалентни (В. Ружић у ПИПЕР и др. 2005: 526).

1.5. Петочлане синтаксичке структуре са четворовалентним предикатом остварују се уз глаголе који, поред првог, истовремено подржавају и други и трећи аргумент, уз додатак четвртог који најчешће изражава средство или инструмент. Тако би четворочлана синтаксичка структура из претходног одељка *Вера њише њисмо оловком.* (*Véra écrit la lettre avec un crayon.*) врло лако могла да се претвори у петочлану уколико се уведе индиректни објекат, односно онај коме Вера пише писмо – *Вера њише мајци њисмо оловком.* (*Véra écrit une lettre à sa mère avec un crayon.*)

У зависности од рекције појединих глагола, трећи аргумент може бити и у акузативу, при чему је у таквим случајевим он уведен предлогом за разлику од другог аргумента који је у акузативу без предлога – *Девојка хекла сѝолњак за велики сѝо њанком хеклиѝом.* / *La fille crochete une nappe pour la grande table avec un crochet fin*. Допуне аблативно-адлативног типа могуће су уз глаголе *ѝренеѝи*, *ѝребаѝиѝи* (нешто са некога на неког другог) (*remettre, déplacer* quelque chose de quelqu'un à quelqu'un d'autre), *ѝреводиѝи* (књигу / текст с једног језика на други) (*traduire* (un livre / un texte d'une langue en une autre).

1.6. Реченичне структуре са копулативним или семикопулативним глаголом (декомпоновани предикат²³) представљају посебан вид моделовања просте реченице и могу се јавити у више облика:

- а) Иза копулативног или семикопулативног глагола следи предикатив (Pr) у облику придева (Adj): S= Arg₁ [← N_{Nom}] + Ppers[← V_{Cop/SemiCop}] + Pr [← Adj] *Пеѝар је добар.* / *Pierre est bon.*; *Пеѝар је (ѝ)осѝао добар.* / *Pierre est devenu/resté bon.*

²³ О специфичним појавним облицима декомпоновања глагола видети више у ТАНАСИЋ 1995.

Улогу копулативног глагола може преузети и нека од моновалентних глаголских лексема: *Пеї̄ар је изашао весео*.²⁴ / *Pierre est sorti heureux*.

б) Иза копулативног или семикопулативног глагола следи предикатив у виду именице: $S = \text{Arg}_1 [\leftarrow N_{\text{Nom}}] + \text{Ppers}[\leftarrow V_{\text{Cop/SemiCop}}] + \text{Pr} [\leftarrow N]$

Пеї̄ар је њрофесор. / *Pierre est professeur*. *Пеї̄ар је (ѹ)осї̄ао њрофесор*. / *Pierre est devenu professeur*.

в) Иза копулативног глагола следи предикатив у облику прилога: $S = \text{Arg}_1 [\leftarrow N_{\text{Nom}}] + \text{Ppers}[\leftarrow V_{\text{Cop}}] + \text{Pr} [\leftarrow \text{Adv}]$

Пеї̄ар је добро. / *Pierre est bien*²⁵. (*Pierre va bien*.²⁶) *Пеї̄ар је лоше*²⁷. / **Pierre est mal*. (*Pierre va mal*.²⁸)

г) Иза копулативног или семикопулативног глагола следи предлошка група са семантичком вредношћу локализационог циркумстанта, који се на формалном структурном плану остварује као својеврсни тип предлошког предикатива: $S = \text{Arg}_1 [\leftarrow N_{\text{Nom}}] + \text{Ppers}[\leftarrow V_{\text{Cop/SemiCop}}] + \text{Pr}_{\text{prep}} [\leftarrow \text{prep } N] / \text{Pr} [\leftarrow \text{Adv}]$

Пеї̄ар је у Парузу. / *Pierre est à Paris*.

Пеї̄ар је осї̄ао у Парузу. / *Pierre est resté à Paris*.

Пеї̄ар је овде. / *Pierre est ici*.

2. Основни реченични модели у француском језику. Већ смо рекли да француски језик реченичне односе уређује с једне стране, редом речи у реченици, а са друге употребом одговарајућих предлога, при чему је SVO апсолутно доминантан, али не и једини могући линеарни низ. Француски аутори се у основи слажу по питању статуса реченице као минималне комуникацијске јединице (GREVISSE 1980; BLANCHE-BENVENISTE

²⁴ Поповић и Станојчић говоре о актуелном квалификативу у случајевима типа *Марко је изашао весео* (Станојчић, Поповић 2002: 23).

²⁵ У овом случају, француска граматика дефинише прилог *bien* као непроменљиви придев. Видети у Trésor de la langue française informatisé, <http://atilf.atilf.fr/dendien/scripts/tlfiv5/visusel.exe?135;s=16768035;r=2;nat=;sol=1>; приступљено 29. априла 2022. Значење није идентично значењу српског прилога *добро*, *bien* у овом и сличним контекстима означава честиту или лепу особу, тј. некога ко одговара општеприхваћеним позитивним критеријумима у једној заједници.

²⁶ Ова реченица је семантички еквивалентна српској *Пеї̄ар је добро*.

²⁷ Варијанта: *Пеї̄ру је добро*. / *Пеї̄ру је лоше*. Употреба адверба формално упућује на детерминацију глагола (*Како је Петар? Лоше.*, а не *Какав је Петар?*), али уз глагол копулу прилог означава стање онога о коме се говори, те је у том смислу реч о својеврсном типу семантичког предикатива, а не о простој прилошкој одредби за начин (упор.: *Како Петар говори француски? Лоше.*).

²⁸ Семантички еквивалент српске реченице *Пеї̄ар је лоше*.

2009; CHEVALIER et al. 1997: 62; WAGNER et Pinchon 1962; WILMET 2007: 472; GOOSE 1986: 210; BONNARD 1981: 248), те прости реченице деле на једночлане и вишечлане. Једночлана проста реченица сведена је на један елемент и присутна је у следећим случајевима:

- а) за изражавање наређења: *Sortez!* / *Изађише!*; *Attention!* / *Пажња!*
- б) код интерпелације: *Valet!* / *Собар!*; *Garçon!* / *Конобар!*
- в) код узвика: *Bizarre!* / *Чудно!*; *Formidable!* *Дивно!*
- г) као одговор на питање или као само питање: *Oui.* / *Да.*; *Non.* / *Не.*; *Qui?* / *Ко?*; *Moi?* / *Ја?*
- д) у посебним случајевима: *Il pleut.* / *Киши.* (*Пада киша.*) при чему је „И“ безлична заменица која представља искључиво граматички ослонац за предикат.²⁹

И овде практично престаје њихово једногласје, будући да француски аутори нису јединствени када је реч о основним реченичним конституентима вишечлане прости реченице.

Према Гревису, основна структура садржи два (субјекат и предикат) или три (субјекат, предикат и предикатив) конституента (GREVISSE 1980), док Бланш-Бенвенист основнима сматра функције субјекта, објекта и циркумстанта (BLANCHE-BENVENISTE 2009), који се одређују према глаголу, док се допунске функције налазе унутар основних, и у њих спадају атрибут и именски додатак. За Шевалјеа су основни реченични делови субјекат, објекат, циркумстант и атрибут,³⁰ који се сви одређују према глаголу (CHEVALIER et al. 1997: 62), а Вагнер и Пеншон разликују предикатске реченице са предикативом (декомпонованим предикатом), предикатске реченице са глаголима постојања којима се означава присуство или одсуство некога или нечега (*бише* / *être*, *постојаши* / *exister*, *налазиши се* / *se trouver*, *имаши* / *у avoir*) и у којима се на формалној позицији предикатива најчешће јавља адверб (*Il est là, notre invité.* / *Он је ту, наш гост.*; *Un homme est là.* / *Неки човек је ту.* – *Un homme existe.* / *Неки човек постоји.*; *Il y a là un cinéma et des arbres devant.* / *Ту има један биоскоп и дрвеће испред.*), те коначно предикатске реченице са осталим глаголским лексемама које могу бити у инфинитиву или у личном глаголском облику. Предикати уз себе везују субјекат и/или објекат као основне реченичне функције са строго одређеном позицијом, док су циркумстанти факултативни и могу мењати место у реченици (WAGNER et Pinchon 1962: 518–522).

²⁹ Ово се најбоље види у фамилијарном говору где тај граматички ослонац нестаје: *Pleuvre, pleuvre pas?* / *Падаће киша, или неће?*

³⁰ О термилошким и семантичким проблемима предикатива у француском и српском језику, односно о квалификативима субјекта и објекта видети у Крстић 2008 и Влаховић 2015: 339–349.

Француски аутори се у својим радовима баве претежно редом речи и синтаксичким функцијама у реченици, при чему формално структурисање базних реченичних модела није у фокусу њихових истраживања, мада се може извести из њих. Први који су понудили преглед основних реченичних конструкција у француском језику (а који су каснији аутори преузимали делимично или у потпуности) су Пјер Ле Гофик и Никол Комб Мек Брајд у коауторској књизи *Основне конструкције у француском* (Pierre Le Goffic, Nicole Combe McBride, *Les constructions fondamentales du français*). Занимљиво је да су аутори, радећи на овој студији, имали у виду њену педагошку примену у настави француског као страног језика. У овом детаљу, њихов приступ је сличан Тенијеровом, који је своју депенденцијалну теорију такође засновао на педагошким начелима, сматрајући да она треба да олакша учење страних језика. Тенијерова теорија, међутим, није наишла на значајнији одјек у француској лингвистици нити методици наставе.³¹ Стога не изненађује што су се и Ле Гофик и Комб Мек Брајдова ослонили не на Тенијерову депенденцијалну теорију већ на Гугенемова истраживања везана за фундаментални француски језик, што значи да су у своју студију уврстили преваходно лексиком из Фундаменталног француског 1, допуњујући је новим глаголским лексемама на местима на којима се то показало неопходним. Њихов рад садржи обиље синтаксичких информација и представља изузетно ефикасну основу за учење француских реченичних конструкција/модела, али и значајно теоријско дело о моделовању француске реченице.

Аутори у свом раду за поједине синтаксичке моделе дају одговарајуће подтипове, али ми ћемо се у овом тексту ограничити само на основне типове конструкција, као што смо то урадили и у делу који се односи на српски језик.

Према Ле Гофику и Комб Мек Брајдовој, основни реченични модели своде се на пет типова, при чему пети тип има неколико варијанти:

³¹ За разлику од германистичке и славистичке науке о језику које су у великој мери експлоатисале Тенијеров приступ. И поједини англистички лингвисти били су инспирисани Тенијеровом теоријом, па је Филмор, на пример, тврдио да „депенденцијална граматика природно води до граматике дубинских падежа“ (FILLMORE 1968 у WILMET 2008: 496). Међу француским ауторима о Тенијеровој теорији писали су HARR, H. (1978). *Théorie de la valence et enseignement du français*, *Le français moderne* 46, 97–134 и LAZARD, G. (1994). *L'actance*. Paris: P.U.F., као и BLANCHE-BENVENISTE, C. (1980). *La complémentation verbale: valence, gestion, associé*. *Recherches sur le français parlé* 3, 57–98, али се ови аутори нису стриктно бавили основним реченичним моделима. У припреми је зборник посвећен Лисјену Тенијеру који припремају Жан-Лео Леонар (Jean-Léo Léonard) са Универзитета Пол Валери у Монпелеу и сарадници.

1. Модел са глаголима који везују предикатив: *Pierre est méchant.* / Пеџар је зао. ; *Pierre est devenu mécanicien.* / Пеџар је њосџао механичар.; *Pierre semble content.* / Пеџар изгледа задовољан (задовољно).

S= Arg₁ [← N_{Nom}] + Ppers[←V_{Cop/SemiCop}] + Pr [←Adj, N]

2. Модел са интранзитивним глаголом : *Pierre court.* / Пеџар џрчи.

S= Arg₁ [← N_{Nom}] + P²pers[←V_{Intranz}]

3. Модел са глаголима који везују индиректни додаток: *Jean sourit à Marie.* / Јован се смеши Марији. ; *Jean se moque de Marie.* /Јован се њодсмева Марији.; *Jean parle à Marie.* / Јован говори Марији.

S= Arg₁ [← N_{Nom}] + P²pers[←V_{TranzInd}] + Prep+ Arg₃[←ØN] (+Prep+Arg_{3bis} [←ØN])

4. Модел са транзитивним глаголима, који се јавља у два основна вида:

a) са једним додатком: *Pierre aime Marie.* / Пеџар воли Марију.

S= Arg₁ [← N_{Nom}] + P²pers[←V_{Tranz}] + Arg₂[←ØN]

б) са два додатка: *Pierre donne un livre à Marie.* / Пеџар даје књигу Марији; *Pierre attend de Marie un conseil.* / Пеџар очекује савеџ од Марије.

S= Arg₁ [← N_{Nom}] + P³pers[←V_{Tranz}] + Arg₂[←ØN]+Prep +Arg₃[←ØN]

Синтаксичке структуре са глаголима који уз себе везују инфинитив (случајеви у којима није могуће обликовање комплетивне реченице³²) издвојени су као посебни модели, иако се највећи број њих (мада не сви) може сврстати у трећи или четврти тип:

- 5.1. Модел N V са интранзитивним глаголима:

Pierre vient jouer. / Пеџар долази да се игра. (Пеџар се долази играџи.)

S= Arg₁ [← N_{Nom}] + P²pers[←V_{Intranz}] + Arg₂[←Inf]

или са модалним глаголом: *Je peux venir.* / Могу да дођем. (Могу дођи.)

S= Arg₁ [← N_{Nom}] + P²pers[←V_{Mod}] + Arg₂[←Inf]

- 5.2. Модел са инфинитивом уведеним предлогом N V prép Inf:

Pierre commence à travailler. / Пеџар њочиње да ради/радиџи. (Пеџар њочиње с радом.)

Pierre a fini de travailler. / *Пеџар је завршио да ради. (Пеџар је завршио с радом.)

S= Arg₁ [← N_{Nom}] + P²pers[←V_{Tranz}] + Prep [←à, de]+ Arg₂[←Inf]

³² У француском језику на овој позицији не може стајати комплетивна реченица.

5.3. Модел са инфинитивном реченицом N V N Inf³³:

Je regarde les enfants jouer. / Гледам децу како се играју.

Pierre fait travailler Marie. / Пеџар нагони Марију да ради.

S= Arg₁ [← N_{Nom}] + P³pers[←V_{Tranz/fact}] + + Arg₂ [←ØN] + Inf

5.4. Модел са структуром N V N + Prep + Inf :

Pierre oblige Marie à travailler. / Пеџар шера Марију да ради.

Pierre excuse Marie d'être en retard. / Пеџар оџрашиџа Марију шџо касни.
(Пеџар оџрашиџа Марију кашњење.)

Преведено на језик депенденцијалне теорије, овај модел француских реченица може се исказати и формулом:

S= Arg₁ [← N_{Nom}] + P³pers[←V_{Tranz}] + Arg₂[←ØN] + Prep [←à, de]+ Inf

5.5. Модел N V à N à /de Inf

Pierre apprend à conduire à Marie. / Пеџар учи Марију да вози. (Пеџар учи Марију возњи.)

Pierre parle à Marie de venir. / Пеџар говори Марију да дође.

Или: S= Arg₁ [← N_{Nom}] + P³pers[←V_{Tranz}] + + Arg₃[←ØN] + Prep [←à, de]+ Inf

Међу основне моделе аутори не сврставају конструкције са имперсоналним глаголима типа *Il tonne.* / Грми; *Il pleut.* / Киши; *Il neige.* / Веје, нити оне са презентативима *C'est notre professeur.* / Ово је наш џрофесор; *Voilà ton passeport.* / Ево мог џасоша; *Voici une charrette.* / Еџо кола, који се обавезно јављају у оквирима фундаменталног француског на почетном нивоу учења.

Д. Точанац-Миливојеџ, иако одличан познавалац и велики поштовалац Тенијерове депенденцијалне граматике, предлаже листу основних реченичних модела у француском језику, засновану на класичним формално-структуралистичким начелима, коју преузима од Жана Петара и Емила Женувријеа (PEUTARD et Genouvrier 1971 у Точанац-Миливојеџ 2006: 9):

1. SN + Vi (+CIRC)³⁴:

Mon frère court (dans le jardin). / Мој браџи џрчи (џо баџиџи).

³³ Иако аутор наводи овај модел као основни, у питању је ипак конструкција са два различита предиката и два различита субјекта, по чему се у француској граматичи сврстава у класу сложених, а не простих реченичних структура, које су предмет овог рада.

³⁴ SN – именска синтагма, Vi – интранзитивни глагол, Vt – транзитивни глагол, SN Prép. – предлошка именска синтагма, V impersonnel – безлични глагол, suite – допуна презентатива (наставка).

2. SN + Vt + SN (+CIRC):
(En automne,) le fermier laboure son champ. / (У јесен,) сељак оре своју њиву.
3. SN + Vt + SN Prép. (+CIRC):
(A l'école,) l'enfant obéit à son maître. / (У школи,) дејше слуша свог учииеља.
4. SN + Vt + SN + SN Prép. (+CIRC):
(Hier,) le boucher a donné un os à mon chien. / (Јуче,) месар је дао косиј мом њсу.
5. SN + V être + SN (+CIRC):
Mon père est un chasseur acharné depuis toujours. / Мој отац је ватрени ловац одувек.
 + SN Prép: *Il est à Paris (depuis huit jours). / Он је у Паризу (већ осам дана)*
 + Adj: *(En été,) le ciel est bleu. / (У лејшо/лејши) небо је њлаво.*
6. V impersonnel + suite (+CIRC):
Il pleut (depuis huit jours). / Киши. / Пада киша. (већ осам дана).
7. Présentatif + suite (+CIRC): *C'est mon père. / Ово / То је мој оиџац.*
Voilà mon père. / Ево мог оца.
Il y a du pain sur la table. / Има хлеба на столу.

Код седмог модела ауторка не наводи примере са циркумстантом иако га предвиђа у самом моделу. Чињеница је да сама комуникативна ситуација код оваквих реченичних модела дефинише место и време у које се они смештају, те је експлицирање циркумстаната сувишно.³⁵

³⁵ Можемо замислити ситуацију у којој би говорник рекао *C'est mon père depuis toujours. / То је одувек мој оиџац* или *Voilà mon père devant la foule. / Ево мог оца испред гомиле*, али такве ситуације су знатно ређе од оних у којима се употребљавају само презентатив и његова допуна. С друге стране, глагол *налазији се / у avoir* употребљен као безлични глагол (у француском је он безличан по дефиницији) *налази се / il y a* обавезно захтева присуство локализационог (евентуално и квантификативног) циркумстанта – ту / тамо / на столу се налази (il y a ici / là / sur la table...), што је, уосталом, случај и са још неким пунозначним глаголима попут нпр. *кошиџаји* (то кошта много / 100 динара) / *соџтер* (cela coûte cher / 100 dinars), или *иђи* (Идем у школу / у Париз / на базен) / *aller* (Je vais à l'école / à Paris/ à la piscine.), осим у случајевима када се овакви глаголи употребе у семантички модификованом контексту и када у себи већ садрже неко семантичко одређење: нпр. 'много' у реченицама типа (А) То кошта... / (Et) Cela coûte... или 'отићи, ићи у неком одређеном правцу' (Идем.). Француски глагол *aller* увек мора имати локализациони циркумстант (Ју vais). Ово потоње представља посебну проблематику о којој ће бити речи у неком будућем раду.

Последњи пример не садржи формални презентатив, већ безлични глагол у *avoir* који у оваквој употреби има семантичку вредност презентатива и уз њега је наведен и циркумстант.

Ових седам основних модела додатно су разрадили Селерије и Мајар (CÉLÉRIER, Maillard 1979), дајући све варијантне форме синтаксема (укључујући и зависне допунске реченице), а што ће бити предмет неког будућег рада.

3. Закључак. Без обрзира на различите приступе у приказивању основних реченичних модела у српском и француском језику, као и на разлике у терминологији и примењеним теоријама (депенденцијална vs формално-структурална), потпуно је јасно да су издвојени модели у два језика суштински истоветни, уз неколике варијанте у француском које се односе на употребу инфинитива као допуне финитном глаголу (у српском језику еквивалентне су у највећем броју комплетивне реченице уведене везником ДА) или у случајевима инфинитивне реченице (конструкција наслеђена из латинског), која у суштини припада сложеним синтаксичким структурама.³⁶

Поред тога, моделовање реченице са презентативом није непознато српском језику и свакако представља једну од базних синтаксичких конструкција, што се може видети и у уџбеницима за српски језик као страни (*Ово је њивоја оловка. / C'est ton crayon; Ово су наши њријатељи. / Ce sont nos amis; Ево мојих родиитеља. / Voilà mes parents; Ево Пере. / Voici Pierre*), те би и овај реченични модел такође ваљало уврстити у попис основних у српском.

Стога би се формуле по којима се образују фундаменталне предикатске синтаксичке структуре у два језика могле исказати на следећи начин:

1. Једночлана или предикатска (P⁰) конструкција која одговара формули
S=P⁰impers [←Vintrz] (+Circ)
Грми (цео дан / у Иргу). / Il tonne (toute la journée / à Irig).
2. Двочлана или аргументско-предикатска (Arg₁+P¹) која се остварује по формули
S= Arg₁ [← N_{Nom}] + P²pers[←V_{Intranz}] (+Circ)
Пеџар њрчи (њо дворишњу / цео дан). / Pierre court (dans la cour / toute la journée).

³⁶ Ово је случај и са партиципском реченицом, коју аутори свакако нису уврстили у основне реченичне структуре: *Le spectacle terminé, nous sommes sortis du théâtre. / Када се њредсњава завршила, изашли смо из њзоршња.*

3. Трочлана или двоаргументско-предикатска ($\text{Arg}_1 + \text{P}^2 + \text{Arg}_2$) којој одговара формула
 $S = \text{Arg}_1 [\leftarrow \text{N}_{\text{Nom}}] + \text{P}^2 \text{pers} [\leftarrow \text{V}_{\text{Ttransz}}] + \text{Arg}_2 [\leftarrow \emptyset \text{N}] (+\text{Circ})$
Пеџар је срео Марка (јуче/исџред куће) / Pierre a rencontré Marco (hier/devant la maison).
4. Четворочлана или троаргументско-предикатска ($\text{Arg}_1 + \text{P}^3 + \text{Arg}_2 + \text{Arg}_3$) устројена по формули
 $S = \text{Arg}_1 [\leftarrow \text{N}_{\text{Nom}}] + \text{P}^3 \text{pers} [\leftarrow \text{V}_{\text{Ttransz}}] + \text{Arg}_2 [\leftarrow \emptyset \text{N}] + \text{Arg}_3 [\leftarrow \text{N}_{\text{Padež}}] (+\text{Circ})$
Пеџар ће даџи књигу Марку (суџра / у школи). / Pierre donnera un livre à Marco (demain / à l'école).
5. Петочлана или четвороаргументско-предикатска ($\text{Arg}_1 + \text{P}^4 + \text{Arg}_2 + \text{Arg}_3 + \text{Arg}_4$) уобличена према формули
 $S = \text{Arg}_1 [\leftarrow \text{N}_{\text{Nom}}] + \text{P}^4 \text{pers} [\leftarrow \text{V}_{\text{Ttransz}}] + \text{Arg}_2 [\leftarrow \emptyset \text{N}] + \text{Arg}_3 [\leftarrow \text{N}_{\text{Padež}}] + \text{Arg}_4 [\leftarrow \text{N}_{\text{Padež}}] (+\text{Circ})$
(Данас / на џераси) Вера џише џисмо маџци оловком. / (Aujourd'hui / sur la terrasse) Vera écrit une lettre à sa mère avec un crayon.
6. Копулативна или семикопулативна предикатска конструкција која одговара формули
 $S = \text{Arg}_1 [\leftarrow \text{N}_{\text{Nom}}] + \text{Ppers} [\leftarrow \text{V}_{\text{Cop/SemiCop}}] + \text{Pr} [\leftarrow \text{Adj, N, (Adv, prepN)}] (+\text{Circ})$
Пеџар је добар / џрофесор / добро [у Иригу³⁷] (одувек). / Pierre est bon / professeur / bien [à Irig] (depuis toujours).
7. Конструкција са презентативима:
 $S = \text{Prez} [\leftarrow \text{Показна заменица } \textit{neutrum}, \text{ показне речце, презентатив}^{38}] + \text{допуна презентатива}$
Ово је мој браџи. Ево Пеџе! / C'est mon frère. Voilà Pierre!

Поред предикатских синтаксичких структура, и један и други језик познају једночлане реченичне конструкције као минималне јединице у комуникацији, које се најчешће састоје од именице, придева или прилога: *Пажња! Дивно! Брзо! Attention! Formidable! Vite!*

Јасно је да проблематика основних реченичних модела у два индоевропска језика који припадају различитим језичким групама не лежи само у структури, која је, како смо видели, у највећој мери подударна, колико у појавним облицима појединих конституената саме реченице: падежима и предлошко-падежним конструкцијама у српском којима

³⁷ Упор. *Пеџар је добар у Иригу, али чим оде у Нови Сад, одмах се џромени.*

³⁸ Француски облици *voici* и *voilà*.

у француском одговарају беспредложне или предложне конструкције, употреби члана у француском (једног од четири врсте) за који у српском најчешће нема еквивалентне лексеме, изражавању глаголског вида који функционише на потпуно различите начине у два језика и сл.

Сви ови проблеми ипак не могу да замагле чињеницу о постојању идентичних основних структура на нивоу прости реченице, што не само да треба да србофоним говорницима олакша учење француског, а франкофонима учење српског језика, већ и да на теоријском плану покаже до које мере су језици који припадају истој језичкој породици на дубинској структури подударни.

Ваљало би, на језицима из различитих језичких породица, урадити слично истраживање, које би показало где су границе универзалног у формирању језичког исказа, а где почињу специфичности везане за одговарајућу језичку породицу.

Литература

- АЛАНОВИЋ, М. „Основни валентни принципи у структурирању реченице“. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* 53/1 (2010): стр. 125–142.
- [АЛАНОВИЋ, М. „Основни валентни принципи у структурирању реченице“. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 53/1 (2010): str. 125–142]
- АЛАНОВИЋ, М. „Објекат – у раскораку између облигаторности и факултативности“. *Филолог* VII/2013 (2013): стр. 13–21.
- [АЛАНОВИЋ, М. „Objekat – u raskoraku između obligatornosti i fakultativnosti“. *Filolog* VII/2013 (2013): str. 13–21]
- БЕЛИЋ, А. *Општа лингвистика – О језичкој природи и језичком развоју*. Београд: Завод за уџбенике, 1998.
- [БЕЛИЋ, А. *Opšta lingvistika – O jezičkoj prirodi i jezičkom razvitku*. Beograd: Zavod za udžbenike, 1998]
- ВЛАХОВИЋ, Љ. „Атрибут, квалификатив субјекта и објекта у француском и еквиваленти у српском језику“. У: С. Гудурић и Б. Радић-Бојанић (ур.). *Језици и културе у времену и простору* 4/1. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду – Филозофски факултет, 2015.
- [ВЛАХОВИЋ, Љ. „Atribut, kvalifikativ subjekta i objekta u francuskom i ekvivalenti u srpskom jeziku“. U: S. Gudurić i B. Brađić Bojanić (ur.). *Jezici u kulturi u vremenu i prostoru* 4/1. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu – Filozofski fakultet, 2015]
- ПИПЕР, П., И. Антонић, В. Ружић, С. Танасић, Љ. Поповић и Б. Тошовић. *Синтакса савременог српског језика. Просја реченица* (у редакцији Милке Ивић). Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига, Матица српска, 2005.
- [PIPER, P., I. Antonić, V. Ružić, S. Tanasić, L.J. Popović i B. Tošović. *Sintaksa savremenog srpskog jezika. Prosta rečenica* (u redakciji Milke Ivić). Beograd – Novi Sad: Institut za srpski jezik SANU, Beogradska knjiga, Matica srpska, 2005]
- ПОПОВИЋ, Љ. *Ред речи у реченици*. Друго издање. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2004.

- [POPOVIĆ, LJ. *Red reči u rečenici*. Drugo izdanje. Beograd: Društvo za srpski jezik i književnost Srbije, 2004]
- РУЖИЋ, В. „Проста реченица као синтаксичка целина“. У: П. Пипер, И. Антонић, В. Ружић, С. Танасић, Љ. Поповић и Б. Тошовић. *Синтакса савременог српског језика. Просја реченица* (у редакцији Милке Ивић). Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига, Матица српска, 2005.
- [RUŽIĆ, V. „Prosta rečenica kao sintaksička celina“. U: P. Piper, I. Anđonić, V. Ružić, S. Tanasić, LJ. Popović i B. Tošović. *Sintaksa savremenog srpskog jezika. Prosta rečenica* (u redakciji Milke Ivić). Beograd – Novi Sad: Institut za srpski jezik SANU, Beogradska knjiga, Matica srpska, 2005]
- СТАНОЈЧИЋ, Ж., Љ. Поповић. *Грамађика српског језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2002: стр. 360–373.
- [STANOJČIĆ, Ž., LJ. Popović. *Gramatika srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 2002: str. 360–373]
- ТАНАСИЋ, С. „Декомпоновање глагола и структура просте реченице“. *Јужнословенски филолог* бр. 51 (1995): стр. 157–166.
- [TANASIĆ, S. „Dekomponovanje glagola i struktura proste rečenice“. *Južnoslovenski filolog* br. 51 (1995): str. 157–166]

*

- ÅGEL, V. *Valenztheorie*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 2000.
- HELBIG, G. *Probleme der Valenz- und Kasustheorie*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1992.
- BLANCHE-BENVENISTE, C. „La complémentation verbale: valence, rection, associé“. *Recherches sur le français parlé* 3, 1980: с. 57–98.
- BONNARD, H. *Code du français courant*. Paris: Magnard, 1981.
- CÉLÉRIER, P., J.-P. Maillard. *Dictionnaire des structures fondamentales*. Paris: CLE International, 1979.
- CHEVALIER, J.-C, C. Blanche-Benveniste, M. Arrivé, J. Peytard. *Grammaire du français contemporain*. Paris: Larousse, 1997.
- GOFFIC Le, P, N. Combe McBride. *Les construction fondamentales du français*. Paris: Hachette – Larousse, 1975.
- GOFFIC Le, P. *Grammaire de la phrase française*. Paris: Hachette, 1993.
- GOOSE, A. *Le bon usage. Grammaire française*. Paris: Gembloux – Duculot, 1986.
- GREVISSE, M. *Le bon usage. Grammaire française avec des Remarques sur la lanuge française d'aujourd'hui*, 1980.
- KRSTIĆ, N. *Francuski i srpski u kontaktu. Struktura proste rečenice i prevođenje*. Novi Sad – Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 2008.
- MRAZOVIĆ, P., Z. Vukadinović. *Gramatika srpskog jezika za strance*. Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 2009.
- NÈVE DE MÉVERGNIES, P. *Leçons de la logique – sommaire à l'usage des élèves*. Paris, 1939.
- PEYTARD, J., E. Genouvrier. *Linguistique et enseignement du français*. Paris: Larousse, 1970.
- POPOVIĆ, LJ. Informativna struktura rečeničnih modela. *Књижевности и језик* бр. XLIX/3–4 (2002): стр. 213–240.
- TESNIÈRE, L. *Éléments de grammaire structurale*. Paris: Klincksieck, 1959.

- TOČANAC-MILIVOJEV, D. *Syntaxe de la phrase française*. Beograd: Zavod za udžbenike, 2006.
- WAGNER, R. L., J. Pinchon. *Grammaire du français classique et moderne*. Paris: Hachette (Université), 1962.
- WELKE, K. *Einführung in die Valenz- und Kasustheorie*. Leipzig: Bibliographisches Institut, 1988.
- WILMET, M. *Grammaire critique du français*. 4e édition. Bruxelles: De Boeck (Université), 2007.

Снежана У. Гудурич
Нови-Садски университет
Филозофски факултет
Одделение романистики

К ВОПРОСУ О СРАВНИТЕЛЬНОМ СИНТАКСИСЕ ПРОСТОГО ПРЕДЛОЖЕНИЯ В ИНДОЕВРОПЕЙСКИХ ЯЗЫКАХ

ОСНОВНЫЕ СИНТАКСИЧЕСКИЕ КОНСТРУКЦИИ В СЕРБСКОМ
И ФРАНЦУЗСКОМ ЯЗЫКАХ

Резюме

В настоящей статье рассматриваются общее понятие предложения и основные конструкции, которые используются в простом предложении в сербском и французском языках. Исходя из соответствующей литературы по рассматриваемым языкам, мы выбрали подход В. Ружич, построенный на основе теории валентности Люсьена Теньера для описания основных моделей простых предложений с сопряженным глаголом в сербском языке, а также предложение фундаментальных моделей Пейтара и Женуврье, которое в исследованиях использует Д. Точанац-Миливоева. Они базируются на формально-структуралистском подходе к моделированию предикативного простого предложения. Несмотря на разницу в подходе и в терминологии, наш анализ показал, что фундаментальные синтаксические структуры в двух языках по существу идентичны, и могут быть сведены к идентичным образцам. Кроме того, в обоих языках существуют и одноэлементные (одночленные) синтаксические конструкции без сказуемого, в которых встречаются слова, принадлежащие к одним и тем же частям речи (чаще всего это существительные, прилагательные, наречия и частицы, например ДА./OUI или НЕТ./NON, которые в французской грамматике принадлежат к наречиям).

Ключевые слова: синтаксис, простое предложение, основные структуры предложения, сербский язык, французский язык.

Snežana U. Gudurić
Université de Novi Sad
Faculté de Philosophie et Lettres
Département d'Études romanes

PETITE CONTRIBUTION À LA SYNTAXE CONTRASTIVE DE LA PHRASE
SIMPLE EN LANGUES INDOEUROPÉENNES

LES STRUCTURES SYNTAXIQUES FONDAMENTALES EN SERBE ET EN FRANÇAIS

R é s u m é

Dans cet article sont traités d'abord le concept de la phrase en général et ensuite les constructions fondamentales selon lesquelles les phrases simples sont structurées en serbe et en français. Partant de la littérature pertinente portant sur les deux langues traitées, nous avons opté pour l'approche de V. Ružić, qui s'appuie principalement sur la théorie dépendancielle de Tesnière (théorie de la valence) pour décrire les modèles fondamentaux des phrases simples avec le verbe conjugué en serbe, et sur la proposition de modèles fondamentaux de Peytard et Genouvrier (reprise par D. Točanac-Milivojev), qui est basée sur une approche formelle-structuraliste de la modélisation de la phrase simple prédicative. Indépendamment des approches et de la terminologie différentes utilisées dans la description des structures syntaxiques fondamentales dans les deux langues, notre analyse a montré qu'elles sont essentiellement identiques et peuvent être réduites à sept modèles. De plus, les deux langues opèrent également avec des structures syntaxiques à un élément (sans prédicat), dans lesquelles on retrouve des mots appartenant aux mêmes classes (le plus souvent il s'agit des noms, des adjectifs, des adverbes et des particules dont certaines (par exemple DA. / OUI. NE. / NON.) appartiennent à la classe des adverbes dans la grammaire française.

Mots clés: syntaxe, phrase simple, structures syntaxiques fondamentale, langue serbe, langue française.